

ŠOLA

Institucija je najširši sistem splošno sprejetih in družbeno priznanih in varovanih odnosov, vlog in statusov, ki urejajo najpomembnejša področja družbenega življenja. Družbene institucije omogočajo zadovoljevanje temeljnih družbenih potreb. **V šoli** poteka organizirano, načrtno in sistematično izobraževanje in vzgoja (edukacija). Šola prenaša vnaprej določene in izbrane vzorce vedenja, znanja, delovne veščine, vrednote in norme mlajšim generacijam.

Vloge: učenec sprejema znanje, učitelj prenaša znanje.

Odnosi: formalni, urejajo jih formalne norme.

Procesi, ki so vplivali na uvajanje in uveljavljanje obveznega osnovnega šolanja:

- > **Industrializacija:** delovna sila, zaposlena v industriji, je potrebovala pismenost. Šola naredi državljanke bolj odgovorne, nauči jih trdega dela, discipline za kasnejše delo v tovarnah;
- > **Urbanizacija:** ljudje, skoncentrirani v mestih, so potrebovali določena znanja o delovanju družbe in veščine delovanja v zapletenih družbenih odnosih;
- > **Demokratizacija družbenega in političnega življenja:** uveljavljanje demokratične države z volilno pravico državljanov je zahtevalo pismene in bolj izobražene volivce;
- > **Oblikovanje nacionalne države:** šola je vzgajala domoljubje (učenje narodne kulture in zgodovine) in s tem krepila nacionalno identiteto. Z moralno in intelektualno vzgojo je prispevala k javni blaginji, moči in napredku države.

Dejavniki, ki so pripomogli k ekspanziji šolanja po 2. svetovni vojni:

- > **Ekonomska rast:** omogočala je družbena vlaganja v šolanje in tako širjenje izobraževalnih možnosti;
- > **Tehnološke spremembe in širjenje storitvenega sektorja:** nova tehnologija in širitev storitev je zahtevalo bolj izobraženo delovno silo;
- > **Demokratizacija družbe:** krepila so se prizadevanja po širših izobraževalnih možnostih za vse družbene razrede, ki bi zmanjšale vpliv pripisanega družbenega statusa- ideja o socialni pravičnosti;
- > **Rast življenjskega standarda:** povečale so se zmožnosti družin, da zagotovijo podaljšano šolanje otrok.

Dejavniki, ki so vplivali na uvedbo šolanja v državah tretjega sveta:

- > **Dekolonizacija:** domače vlade so si prizadevale za hitrejši družbeni razvoj (mednarodni kapital, bolj izobražena delovna sila);
- > **Podpora mednarodnih organizacij** (Unesco, Svetovna banka).

Odnos med izobrazbo in življenjskimi priložnostmi v modernih družbah:

Z dvigom izobrazbene strukture prebivalstva in povečano konkurenco pridobiva pri doseganju visokih položajev v družbi vse večji pomen **pripisan status**. Manj izobrazbe pa zagotovo pomeni slabe zaposlitvene možnosti.

Durkheim&Parsons: Funkcionalistične razlage vloge šole: Šola je pomembna za delovanje in ohranjanje celotne družbe, zaradi naslednjih funkcij:

- > **Integracijska:** posreduje skupne temeljne vrednote, cilje, znanja. Šola privzga vsem, ne glede na različne življenjske razmere, enake norme, vrednote, znanja, itd. in s tem ustvarja občutek pripadnosti in povezanosti.
- > **Ekonomska:** šola pripravlja za delo
- > **Uveljavlja pojem meritokracije:** razporeja posameznike na različno zahtevne in s tem različno nagrajene položaje v skladu s sposobnostmi (vladavina sposobnih). Meritokracija je sistem, v katerem zavzemanje družbenih položajev v poklicni strukturi temelji na dosežkih, uspešnosti. Ti se ocenjujejo po

splošnih, za vse enakih merilih. Posamezniki so v skladu s sposobnostmi in dosežki razporejeni na različno pomembne položaje (pridobljen status).

> **Socializacijska**: šola je model družbenega sistema. Je prva institucija, ki daje izkušnjo brezosebnih odnosov, kjer poteka sodelovanje s posamezniki z vnaprej opredeljenimi cilji, v okviru vnaprej določenih pravil- s takimi odnosi se pozneje srečamo v vseh organizacijah družbe; šola privzga temeljne vrednote družbe (tekmovalnost, vrednoto dosežka in vrednoto enakih možnosti); šola nas usposablja za opravljanje določenih poklicnih vlog in pridobivanje poklicnih spretnosti; šola posreduje kulturo celotne družbe.

Kritika testov inteligentnosti in kritika teorij inteligence:

Testi inteligentnosti so široko uporabljani, vendar kljub temu ne moremo zagotovo trditi, da so ti testi veljavno merilo inteligentnosti. Rešitve teh testov so odvisne od prejšnjih izkušenj in izobrazbe, motivacije za uspeh, trenutnega počutja, znanja jezika, v katerem je test sestavljen. Inteligenčni testi so kulturno pristranski: naravnani so na zahodnoevropski srednji sloj.

Dejavniki, ki vplivajo na diskriminacijo otrok nižjih slojev v izobraževalnem sistemu:

> **Ekonomski**: revnejši otroci si ne morejo privoščiti podaljšanega šolanja, ne morejo se udeležiti določenih (obveznih) šolskih dejavnosti in aktivnosti, zaradi tega so tudi drugače obravnavani- tako s strani vrstnikov, kot tudi s strani učiteljev.

> **Jezikovni**: če že otrokovi starši nimajo bogatega besednega zaklada, ne dokončujejo stavkov, za pomoč uporabljajo različne kretnje ali melodijo glasu- tako imajo tudi njihovi otroci težave pri tem ter se težko vključijo v družbo (enako je s tujci, priseljenci, ki ne poznajo našega jezika).

Bernstein: Poznamo dva govorna koda (obrazca):

> **Restriktivni**: delavski razred; omejen besedni zaklad, slovnično preproste in nedokončane povedi; različne geste, intonacija glasu; uporaba jezika se nanaša na konkretne situacije.

> **Elaborirani**: srednji in višji družbeni sloj; obširen besedni zaklad; omogoča izražanje konkretnih idej, dogajanja razlaga, pojasnjuje in utemeljuje.

Boudon: Razlike v šolski uspešnosti s pomočjo vrednot in pričakovanj družin različnih družbenih slojev: Starši pričakujejo, da otroci vsaj dosežejo oz. presežejo stopnjo izobrazbe kot jo imajo sami. Otroci različnih razredov imajo različne izhodiščne položaje.

Bourdieu: Razlike v šolski uspešnosti s pomočjo koncepta kulturnega kapitala: **Kulturni kapital** so tista znanja, načini izražanja, doživljanja sebe, obnašanja, itd., ki se zahtevajo in ocenjujejo v šoli in jih otroci pridobijo v družini. Kapital je zato, ker se preko šolskega sistema prevaja v bogastvo in moč. Šola temelji na kulturi vladajočih družbenih skupin.

Apple: Učni načrt ali kurikulum:

> **Prikrit**: so vrednote, ki se izražajo v hišnem redu, v komunikaciji med učitelji in učenci. V odnosu do spolov je lahko različen (učitelji(ce) več časa namenijo disciplini dečkov, kot pa deklet; deklice vnesejo več truda v učenje, dečki znajo bolj praktične stvari; deklice poklicno usmerjajo v tipično ženske poklice, dečke pa v tipično moške).

> **Odkrit**: je vsebina in obseg snovi, ki se je mora učenec naučiti, so načini preverjanja in ocenjevanja znanja ter pogoji za napredovanje učenca iz razreda v razred.

Althusser: Funkcije izobraževalnega sistema:

> **Legitimacijska**: šola prenaša ideologijo, ki podrejene prepriča, da je njihov položaj naraven in normalen, odvisen od njihovih sposobnosti.

> **Reprodukcijska**: skozi šolanje se razvijajo in reproducirajo tista znanja, spretnosti, veščine in sposobnosti, ki jih zahteva družbena delitev dela.